نووسنی د .زاهیر سوران .
11 ئەیلولی 2004 .

پەمبەتا
(Erysipelas)

یەكێكە لە هەوكردنە گرنگەكان زۆرجاران تووشی پێست دەبێت بەڵام هەندێكجار نیشانەی هەوكردنی گشتی لە گەڵدایە .

هۆزانی

هۆی نەخۆشییەكە دەگەڕێتەوە بۆ بەكتریای (Group B Streptococcus Hemolytic A) . نزیكەی 83 جۆر بەكتریای سترێپتۆكۆكەس هەیە .

پەتازانی

پەمبەتا نەخۆشییەكی زۆركۆنە وبە ڕێژەی جیاواز لە هەمووجیهاندا بڵاوە . ئەوەی ڕاستی بێت زۆرجاران پاش نەشتەرگەری، بڕراوی یان برین لە سەر پا هەوكردنەكە دەبینرێت. زۆرجاران پوزو ژێر ئەژنۆی نەخۆش سوور هەڵگەڕاوە و ئاوساوە هەندێكجاری دی بەكتریاكە ژەهری خۆی دەردەدات كە دەبێتە هۆی دەركەوتنی نیشانەكان . نەخۆشییەكە زیاتر لە بەهارو پایزدا و لە گەورە ساڵاندا دەبینرێت و بە دەگمەن لە منداڵ و هەرزەكاردا دەبینرێت.

ڕێگاكانی گواستنەوە

– ڕاستەوخۆ، بە هۆی پریشكی لیكی نێودەمەوە مرۆ تووش دەبێت .
– ناڕاستەوخۆ ، لە ڕێگای هەواوە بە هۆی كەلوپەلی بەكتریاوییەوە دەبێت .

شوێنی چوونە ناوەوەی بەكتریاكە بریتییە لە برینی سەر پێست یان ناوپۆشەكان ، پاش هەوكردنەكە لەش بەرگری دژی باكتریاكە پەیداناكات لەبەرئەوە زۆرجار پەمبەتا هەڵدەداتەوە .

نیشانەكان

ماوەی كركەوتنی بەكتریاكە لە نێوان 1–3 ڕۆژدایە و بە دەگمەن دەگاتە 8 ڕۆژان . مرۆ لە پڕ لەرزێكی توندی لێدێت (شەقەی ددانی دێت) ، تالێهاتن لە نێوان 39–41 پلەدایە ، هێڵنجدان و ڕشانەوەش دەبینرێت زۆرجار باری گشتی نەخۆش خراپە . لە تێڕوانینی پزیشكدا لیمفە گرێكان پەنماون .
هەندێكجار لە چەند كاژێرێكدا یان لە 2 ڕۆژدا گۆرانكارییەكانی سەر پێست دەردەكەون و بەئاسانی تەشەنە دەكات . هەمیشە نیشانە كلاسیكەكانی سووربونەوە وەك پەنماوی , سوورهەڵگەراندن ، ئازارو گەرمی شوێنەكە دەستنیشان دەكرێت . زۆرجاران پەمبەتا لەسەر پێستی ژێر ئەژنۆ دەردەكەوێت . پێستی لێوارەكان ی شوێنەكە سوورهەڵدەگەڕێت لە سەر پا سپییە و لەسەر ڕووخسار پەمبەیەكی كاڵی مەیلەوسپییە . ئازاری شوێنەكە لە شێوەی پاڵەپەستۆیدایە .
گەر بەكتریاكە زوو ژەهرەكەی دەربدات ئەوا باری نەخۆش زۆر خراپ دەكات و لەوانەیە نەخۆش نەتوانێت لە سەر پێ بوەستێت و بكەوێت . هەندێكجار نیشانەكان زۆر سادەن و پزیشك بە ئاسانی دەستنیشانی پەمبەتا دەكات .

شوێنی پەمبەتا

– پەلەكان بە تایبەتی قاچ (ژێر ئەژنۆ) بە هۆی ناتەواوی سوڕدانی خوێنی خوێنهێنەرەكانی پا .
– ڕووخسار ، بە دەگمەن لەسەر شان و باڵەكان دەردەكەوێت .

ڕێرەوی پەمبەتا

زۆریەی زۆری بارەكان پزیشك بە دەرمانی پەنسیلین كۆنترۆڵی نەخۆشییەكە دەكات ، هەندێكجار لەبەرخراپی ڕەوتی نەخۆشییەكە پێویست دەكات نەخۆش لە نەخۆشخانە بمێنێتەوە تا قۆناخە توندەكە دەرەوێتەوە . ڕێژەی مردن زۆر كەمە یان دەگمەنە .

هۆكاره یاریدەدەرەكان

- ناتەواوی سوڕدانی خوێنهێنەرەكانی پا .
- پەنمانی لیمفە گرێكان .
- نەخۆشی شەكرە .
- مەی خۆری (ئەلهۆلیست)
- هۆكاری شوێنی ، پێلاوی تەنگ ، برینی خوێنهێنەرەكان ، پێستە سۆ ، برینی نینۆك و قەڵەوی .

ئالۆزكارییەكان

- شوێنی ، مردنی شانە ، گانگرێنە و ئاشین .
- گشتی ، ژارین ، هەوكردنی لیمفە گرێكان ، گورچیلەسۆ ، پەردەسییەسۆ .

دەستنیشانكردن

- نیشانەكانی سەرەوە و تێڕوانینی پزیشك .
- پێوەری CRP زۆر بەرزە و هەندێكجار دەگاتە سەروو 200 دانەوە .

چارەسەركردن

زۆر ئاسانە و لە چەند ڕۆژێكدا پەنسیلین لە شێوەی دەرزی یان حەبدا دەدرێت بە گەورەسالآن 1گم ڕۆژانە 3 جاران لە 10 ڕۆژدا نەخۆش چاك دەكاتەوە. گەر نەخۆش پەنسیلینی پێنەكەوت ئەوا دەرمانی ئێریترۆمایسین ی دەدرێتێت .
زۆرجاران لە ڕێگای برینی كۆنەوە پەمبەتا جارێكی دی هەڵدەداتەوە .

(وێنەی پەمبەتا – Erysipelas)

(بێرەزامەندی د. زاهیر سوران ، كەس بۆی نییە ئەم وێنەیە بەكاربهێنێت)

سەرچاوەكان

1– د . زاهیر سوران . نەخۆشییە درمەكان ،سۆ سترێپتۆكەسەكان ، بەشی دووەم ، چاپی یەكەم ، سلێمانی– كوردستان ، 2004 .

References
kberg, bakterier, virus, parasiter en klinisk hand ledning, studentlitteratur, sverige.1994.ن1.Jan Rollof; Jan Bl
2.Christian Jourp, från hud-och mjukdelsinfektioner, etiologi, diagnostik och behandling Sverige, landstingen, 2000, 38-41.
3. Eriksson B, et al. Erysipelas, clinical and bacteriological spectrum and serological aspects
Cli. Infec. Dis. 1996;23:1091-98.
4.Iwarsson –Norrby, infektionsmedicin, klinik och terapi, Sverige. 1998. 447-450